

Дела и дни поттикнува една друга тема која во оваа студија опширно е обработена со сите релевантни референци, а со особена нагласка на философските. Имено, станува збор за поимот на *дίκη* кој кај Хесиод има повеќеслојна семантичка вредност и конкретна поетичка функција.

Римскиот пар епски поети во антистрофичка релација со хеленските Хомер и Хесиод го сочинуваат Вергилиј и Овидиј. Првиот со својата *Ајнеида* близок со Хомер, а вториот со *Метаморфози* потсетува на Хесиод. Но, блискоста е ограничена на тематската сродност, во сè друго се многу различни, па и спротивни. Вергилиевата поезија е парадигма на авторско творештво со наследена долгогодишна традиција; за разлика од Хомеровата спонтано сложена поетска градба, Вергилиевото склопување на елементите остава впечаток од една страна на артифициелно и наместа со напор интегрирање на прагмите; но, од друга страна сосем автентично за културниот простор во кој настанува и со супериорна вдахнувачка еманација за разновидните креативни потфати во вековите кои следат. Со слична творечка инспиративност зрачи и последниот во оваа студија обработен претставник на античката епика, Овидиј. Неговите *Метаморфози* иако во поетски облик, биле и се неодминливиот прирачник за античката митологија, склопен исто така врз една богата хеленска традиција.

Како особена доблест на ова издание треба да се споменат и бројните фрагменти од обработените епски творби со кои е проникнат авторскиот текст на оваа студија, а кои ја зајакнуваат уверливоста на кажаното. Освен оние од Хомеровата *Илијада* сите други, од старогрчки на Хесиод и од латински на Вергилиј и Овидиј, се дадени во превод од самиот автор на студијата.

Тематски селектирана библиографија е составен и завршен дел на секоја аналитички обработена целина; таа го збогатува информирачкиот слој на ова издание. Во комуницирањето со оваа сложена и обемна материја од голема полза е исцрпниот *Index rerum, nominum et verborum*. Текстот од ова издание дополнет е со неколку внимателно одбрани репрезентативни илустрации.

Со ова издание студентите добиваат основен и незаобиколив учебник за античка епика, а сите љубопитни читатели извор на релевантни знаења и насоки за нивно надоградување.

Весна Томовска
Филозофски факултет, Скопје

СОФРОНИЕВСКИ ВАЛЕРИЈ: *Латинско-македонски речник*. „БИГОСС“, Скопје, 2001, стр. VIII + 780.

Поседувањето латински речник, за било која држава или народ, претставува прашање на врвен цивилизациски дострел, потврда на литерарната и јазичната зрелост на нацијата пред меѓународната книжевна традиција и виза за влегување и етаблирање во културното наследство на друштвото на народите.

Речничкој на Софрониевски според бројот на лексикографски единици ги надминува повеќето вакви проекти кои потекнуваат од земјите на балканските простори и, на тој начин, ја определува истурената позиција и афирмација на македонскиот латинитет во меѓународните културни релации. Во речникот се вклопени изрази од преткласичниот, класичниот и средновековниот латинитет, така што со него може да се преведуваат и дела кои потекнуваат од христијански автори од подоцнежниот период. Со речникот се покриени повеќе термини од правото, медицината, биологијата, философијата, реториката, археологијата, архитектурата, историографијата, географијата итн., така што со него може да се користат разни профили на научни работници, студенти, интелектуалци и многу други. Богатството од преведени синтагми и толкувања за секој поодделен збор го олеснува ползувањето со него и тоа не само за оние што го познаваат латинскиот јазик, туку и за оние, помалку упатените, а богатата македонска преводна лексика (издржано проверена и речиси докрај аплицирана според лексиката на постоечкиот *Речник на македонскиот јазик*) и изобилството од синоними му даваат печат на целиот проект како на дело со вистинска и трајна вредност.

Очигледно е дека во составувањето на речникот се консултирали голем број изворни текстови од римски и други автори кои пишувале на латински јазик. При неговата изработка ползувани се повеќе латински лексикони, меѓу кои, како најчесто употребувани, авторот ги наведува: Ch. T. Lewis & Ch. Short, *A Latin Dictionary*, Mirko Divković, *Latinsko-hrvatski rječnik* и M. Войнов - A. Милев, *Латинско - бългaрски речник*.

Во изработката на речникот прифатени се формалните лексикографски решенија, ползувани и во другите латински лексикони, - веќе парадигматски утврдени низ многувековната богата традиција во оваа област. На пр., именките, како што е обичај, се наведени во номинативска форма, проследена со генитивски завршеток и ознака за родот (*m. f.* или *n.*). Хомонимните облици се наведени еден по друг (означени со мала арапска бројка во десниот агол на лексемата), без разлика дали се во прашање зборови од иста или од различна категорија. Дублетите или се претставени на едно место, или, доколку дублетата се наоѓа на друго место, корисникот на речникот се упатува на неа.

Пред секоја група лексички единици што ја одликува иста почетна буква, поместен е концизен, но богат историско-гласолошки преглед на фонетските промени што ги претрпела соодветната буква во латинскиот јазик, во различните позиции во зборот. Значајна карактеристика на овој речник е и бележењето на квантитетот на самогласките - многу полезен и неизбежен лексикографски апарат, особено за оние кои се занимаваат со латинска версификација.

При преводот на македонски, кај глаголите е употребено 1 лице еднина како *differentia specifica* на речниците на класичните јазици (со некои исклучоци, како кај безличните глаголи на пр.).

Личните и другите имиња (топоними, ороними, хидроними, етноними и сл.) се поместени во самиот речник според абецедниот редослед; родовите имиња, кои честопати се употребуваат за сите три рода, за да се разликуваат од обичните придавки, не се проследени со

никаква бројка, но секогаш се означени во објаснувањето. При транскрипцијата на личните имиња водено е сметка таа да биде воедначена и доследно спроведена, потпрена, пред сè, на класичниот изговор на латинскиот јазик, а воедно донекаде усогласена и со правописните норми на македонскиот јазик.

Богатата фразеологија со која се покриваат различните значења на лексемите, најчесто е сортирана во одделни групи, поделени со бројки зад кои стои мала заграда, но понекогаш објаснувањата се одделени единствено со точка и записка. Речиси редовно, покрај основното значење на зборот, во објаснувањата е поместено и значењето во преносна смисла, доколку лексемата поседува такво.

Овој речник (еден од „најмладите“ во повеќемилениумската историја на латинската лексикографија) има своја специфична доблест која го одликува од другите вакви речници, а тоа е можноста да биде проверуван, корегран, менуван и надградуван, да стои „отворен“ за понатамошно создавање. Имено преку својата интернет страница: <http://www.fzf.ukim.edu.mk/lexicon/lexicon.htm> речникот е презентираан и во глобалната информатичка мрежа, со што е реализирана идејата за реална интермедијална комуникација на делото со неговите речисници.

* * *

Објавувањето на *Латинско-македонскиот речник* на Валериј Софрониевски во период на високо развиен книжевен македонски јазик, не само што ќе ја исполни нелогичната празнина (која произлегува од географско-историските карактеристики, кои македонската држава и култура ги врзуваат со римската цивилизација) со која македонската културна и научна мисла многу децени наназад беше негативно означена како една од ретките која во своето книжевно наследство го нема инкорпорирано речникот на латинската лексичка ризница, туку со богатството на лексичките примери (со акрибични и повеќезначни експликации, полни синтагми извлечени од книжевниот латинитет) ќе се наметне и врз другите словенски култури на кои блискоста во јазиците им овозможува разбирање и користење на едно вакво капитално дело.

Весна Томовска
Филозофски факултет, Скопје

Г. СВЕТОНИЈ ТРАНКВИЛ: *Дванаесетте римски цареви*.
Превод: Весна Димовска и Војислав Саракинки, „Култура“, Скопје, 2001, стр. 490, 8^о.

Македонскиот превод на *Дванаесетте римски цареви* на Гај Светониј Транквил, ѝ припаѓа на едицијата *Меридијани* на книгоиздателството „Култура“. Со ова издание на македонската читателска публика ќе ѝ стане достапно едно од најчитаните, најпреведуваните и најпопуларните дела на римската литература. Дело кое се занимава со највозбудливиот период од римската историја (крајот на републиката и раното царство) и тоа на возбудлив начин - нетипичен за историо-